

Mi változik a mai magyar nyelvben?

Kontra Miklós

Szegedi Tudományegyetem és MTA Nyelvtudományi Intézet

Minden alkalommal, amikor írunk vagy beszélünk, válogatunk a rendelkezésünkre álló változatok között. Nemcsak azt választjuk meg, hogy miről írunk vagy beszélünk, hanem azt is, hogy hogyan. A választásaink szabályszerűek. Egyszer *megcsinálnánk*-ot mondunk, máskor *megcsinálnók*-ot; néha *feljövünk a Várba*, de van, hogy *följövünk*; az egyik magyar anyanyelvű ember azt mondja, hogy *ennek kell lennie*, a másik azt, hogy *ez kell legyen*, de van, aki *ennek kell, hogy legyen*-t mond. Azt, hogy a választásaink szabályszerűek, úgy értem, hogy a nyelvi változók változatainak használatában statisztikai szabályszerűségek figyelhetők meg. Egy változó változatainak használata összefüggést mutat nyelvi és nem-nyelvi változókkal. A múlt század első felében még teljesen szalonképes volt valamiről azt mondani, hogy szabad váltakozást mutat. Amikor egy nyelvész ezt a szakkifejezést használta, valójában semmi lényegeset nem mondott arról, hogy egy (v) változó [v₁] és [v₂] változatát mikor használják a nyelv anyanyelvi beszélői. A *szabad váltakozás* a kategorikus nyelvszemléletben (a fekete–fehér, igen–nem kategóriákkal dolgozó nyelvészeti hagyományban, v.ö. Chambers 1995) a “zavaró esetlegességeknek” a nyelvészeti elemzésből való kizárására szolgál. A kvantitatív szociolingvisztika semmilyen adatot nem zár ki az elemzésekből, de kizárja a szabad váltakozást. A szociolingvisták a nyelvet heterogénnek tekintik, a beszélők közötti és egyazon beszélő beszédén belüli változatosságot kutatják. Ez teszi lehetővé a folyamatban levő nyelvi változások vizsgálatát (v.ö. pl. Weinreich, Labov, Herzog 1968, Labov 1994, 2001, és Chambers 1995).

Mielőtt kísérletet teszek a (túlozottan ambiciózus) cím megválaszolására, előre kell bocsátanom néhány dolgot. Itt és most mai magyar nyelven a magyarországi magyarok nyelvét értem, de minden magyarországi felnőtt magyarét, nemcsak azokét, akiket nyelvi mintaadóknak szokás tekinteni. Ezt az teszi lehetővé, hogy 1988-ban abban a kivételes szerencsében volt részem, hogy Pléh Csabával és Terestyéni Tamással egy 1000 fős országos reprezentatív mintán folytathattam szociolingvisztikai kutatást, Angelusz Róbertnek és Tardos Róbertnek a kulturális és kommunikációs rétegződést feltáró vizsgálataihoz kapcsolódva. Kutatásunkat Magyar Nemzeti Szociolingvisztikai Vizsgálatnak kereszteltük, rövidítve MNSZV-nek. Vizsgálati mintánk reprezentálja a 18 éven felüli magyarországi lakosságot életkor, nem, iskolázottság és településtípus szerint. Négyféle feladatot használtunk: (a) mondatok helyességét kellett az adatközlőknek megítélniük (grammatikalitási ítéletek), (b) szóbeli mondatkiegészítő feladatokat oldottak meg, (c) egy írott szöveg bizonyos pontjain két alternatíva közül kiválasztották azt, amelyik a szövegben szerintük helyesebb, és (d) egy másik írott szövegben alá kellett húzniuk a hibás részeket s ki kellett őket javítaniuk (részletesebben l. *A TÁRKI V. felvétel dokumentumai*, Kontra 1994, Kontra szerk., 2002).

A következő nyelvi változókat vizsgáltuk: inessivusi (bVn), illativusi (bV), ikés igék, (ami) és (amely), (nVk), (*t*-végű igék kijelentő módja), (*t*-végű igék felszólító/kötőmódja), (természetes, hogy X), (e), (a miatt), (miatt) és (végett), s végül néhány helyesírási változót (pl. [tömvevan] ~ [tömve van], [utitársam] ~ [útitársam]).

Amikor a mai magyar nyelv változásairól beszélünk, akkor valójában egy 14 évvel ezelőtti vizsgálatunk adatait elemezve teszem ezt. De van egy másik korlátja is mondandómnak, nevezetesen az, hogy az MNSZV adatai egyetlen keresztmetszeti

vizsgálatból származnak, tehát se nem trend vizsgálatból, se nem panel vizsgálatból (v.ö. pl. Babbie 1998). Az MNSZV ugyanolyan “pillanatfelvétel” (Imre 1971: 40), mint amilyen a Magyar Nyelvjárások Atlasza volt, de van egy lényeges különbség is a két vizsgálat között, nevezetesen az, hogy az MNSZV a minta életkori reprezentativitása következtében lehetővé teszi a látszólagosidő-vizsgálatokat is (v.ö. Trudgill 1997). Valóságosidő-vizsgálatok nem állnak rendelkezésünkre. Trend vizsgálatot lehetne végezni (megismételve az MNSZV adatfelvételt), de panel vizsgálatot már nem, mivel a teljes 1988-as mintát nemigen lehetne már újra megvizsgálni (többek között az azóta elhunytak jelentős száma miatt sem). Így a “mi változik?” kérdésre egyedül a látszólagosidő-vizsgálatok adhatnak választ. Ebből az következik, hogy biztosan semmiről sem állíthatom, hogy változik, mert valóságosidő-vizsgálatok híján nem lehet kétséget kizáróan megmondani, hogy az életkori rétegződést mutató adatok folyamatban levő nyelvi változást tükröznek-e (vagy csupán életkori változást, mely esetben nincs nyelvi változás).

Amint Chambers (2002: 355) írja, a nyelvi variáció¹ jelölhet stabil osztálykülönbségeket, jelölhet egy beszélőközösségben stabil nemek közti különbségeket, de jelölhet instabilitást és nyelvi változást is. Amikor nyelvi változás zajlik, ennek elsődleges társadalmi korrelátuma a beszélők életkora. A változás prototipikusan úgy zajlik, hogy egy, a legidősebbek beszédében kevésbé jelentős változat a fiatalabbak beszédében gyakrabban fordul elő, s a legfiatalabbak beszédében még gyakrabban. Ha a terjedő változat valóban nyelvi változás jele (eltérően a szleng efemer újításaitól vagy az életkori változásoktól), akkor e változatnak úgy nő a használati gyakorisága, ahogy csökken a beszélők életkora. De hogy a látszólagosidő-változás valóságos időbeli nyelvi változás jele, csupán hipotézis, nem axióma (Chambers 2002: 358).

A nyelvi változások okainak vizsgálatában Labov (2001: 190) a “miért változik a nyelv?” kérdés helyett a “kik járnak élen a folyamatban levő változásban?” kérdés megválaszolását tartja fontosnak. Szerinte az első kérdés megválaszolhatatlan², míg a második több sikerrel kecsegtet a változás magyarázatában. Innen ered a nyelvészetben a beszélők társadalmi osztályának, nemének és életkorának fontossága. Amint Chambers (2002: 349) írja: a nyelvi változók alapvető funkciója az, hogy jelzik, ki melyik csoporthoz tartozik.

A folyamatban levő magyarországi magyar nyelvi változások kutatása az utóbbi 10–15 évben föllendülőben van, lásd pl. Kiss 1990, 2001, Végh 1990, Sándor szerk., 1998, Ruzsiczky 1996/1997, Gósy 2000. Az úttörő azonban kétség kívül Fónagy Iván volt (1966), pontosabban lett volna, ha a kérdődallamú felszólító intonáció keletkezését és terjedését feltáró vizsgálata hasonló kutatásokra inspirált volna valakit nyelvészetünkben. A nyelvi változások elméleti kérdéseit újabban Herman (2000) és Sándor (2001) vizsgálták.

Három tipikus életkori mintát fogok megvizsgálni. Az első a stabil mintázat (ahol nincs nyelvi változás), a második az életkori változás (ahol szintén nincs nyelvi változás), a harmadik viszont olyan eseteket mutat, amelyeknél valószínűsíthető bizonyos nyelvi változás.

¹ “Language variation can mark stable class differences or stable sex differences in communities, [...] but it can also indicate instability and change.” Az angol *variation*-nek nincs bevett magyar megfelelője, illetve túl sok is van (l. Bezeczký 1996: 443–444). Bezeczký javaslatát követem: a magyar *variáció*-t annak a folyamatnak (és a folyamat eredményeképp előálló helyzetnek) a jelölésére használok, melynek során az egymással szembeállítható változatok létrejönnek.

² Publikálatlan magnetofonos interjú Labovval, melyet Torontóban készítettem az NWAV-28 konferencián, 1999. októberében.

Nincs változás

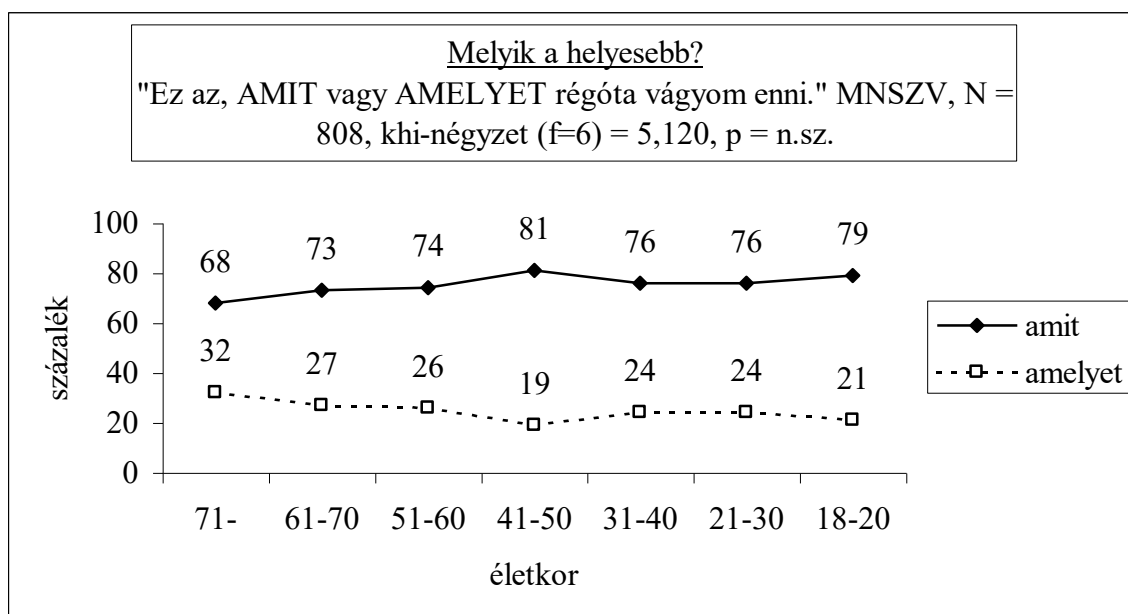
Ha egy változó életkor szerinti mintázatában a fiatalok és az idősök közel azonos mértékben ítélnék jónak, választanak, vagy produkálnak egy változatot, akkor a látszólagosidő-elemzés nem mutat nyelvi változást. Az adatközlők életkora szerinti keresztábrák kis számú kivételtől eltekintve ezt sugallják, másképp mondva stabil változókra következtethetünk ezekből az életkori megoszlásokból. Ilyen mintázatot mutat az *ami* és *amely* írásbeli választása (1. ábra), és – illusztrációként – hat változó példány a 2. ábrán.

Írásbeli alternatíva-választás

(Utasítás: A következő szövegben néhány helyen választani lehet két szó között. A választási lehetőségek alá vannak húzva. Karikázza be azokat a szavakat, amelyek Ön szerint helyesebbek ebben a szövegben!)

Ez az, ami/amelyet régóta vágyom enni.

1. ábra: Írásbeli alternatíva-választás (*ami* vagy *amelyet*) életkor szerint

Amint az 1. ábra mutatja, a beszélők életkorának csökkenésével valamelyest csökken ugyan azok aránya, akik a hiperkorrekt [*amelyet*] változatot választották (=ítélték helyesebbnek a megadott mondatban), de ez a csökkenés statisztikailag $n(em)$ sz(ignifikáns), vagyis a khi-négyzet-próba szerint nincs együtt járás az adatközlők életkora és választása között. Az MNSZV adatai azt mutatják, hogy az (*ami*) változó standard [*ami*] változatának és hiperkorrekt [*amely*] változatának megítélésében nincs folyamatban levő változás.

Ugyanez mondható el számos más változóról is, amint ezt a 2. ábra megmutatja. Az adatokat feladattípus szerint csoportosítom. Az egyes feladatok (változó példányok³) azonosító jeleit nagybetűvel jelölöm, pl. NY103, KESIKE.

³ Egy-egy változót általában több feladattal, vagyis több változó példányon (Lanstyák és Szabó Mihály 1997: 15) vizsgáltunk. Változó és változó példány olyan viszonyban vannak egymással, mint a típus (type) és a példány (token).

Grammatikalitási ítélet

(Utasítás: Nyelvtanilag helyes ez a mondat?)

NY103: *Éva nem bízott a férjébe.* – helyesNY206: *Jó lenne tudni, nem-e lesz vihar.* – helyesNY202: *Ha halkán beszélsz, senki sem hallhassa, mit mondasz.* – helyesSzóbeli mondatkiegészítés

(Utasítás: Tegye be a szót a mondatba, és kérem, olvassa fel!)

NY303: *Ha jobb lenne a fizetésem, többet is tud[nák] dolgozni.*

TUD

NY305: *Az asztalos éppen most raga[ssza] a szék lábát.*

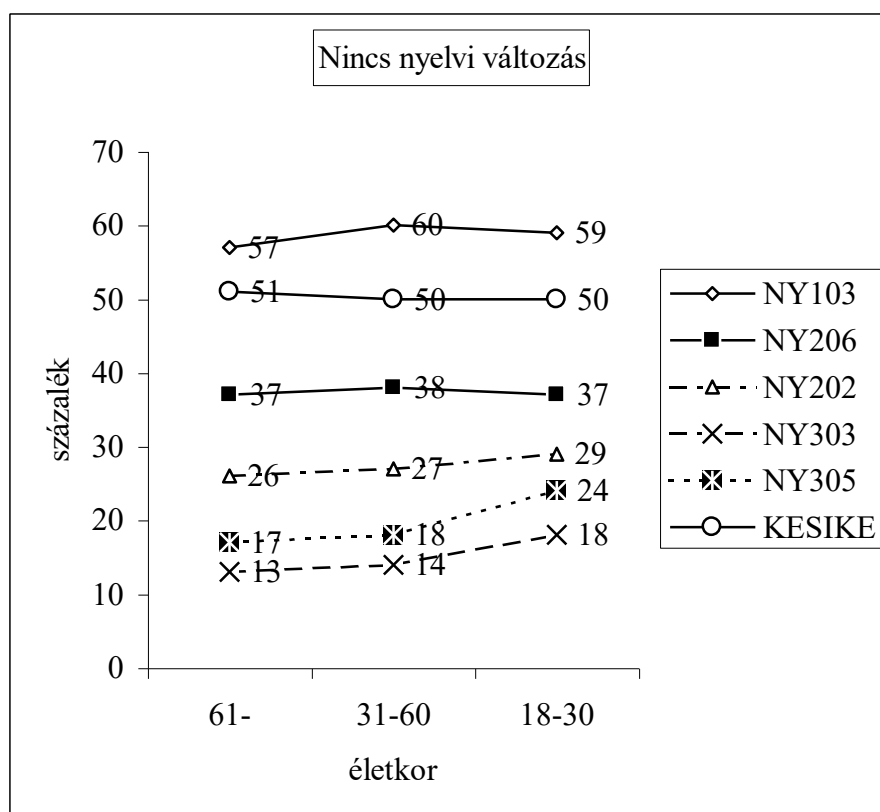
RAGASZT

Írásbeli hibajavítás

(Utasítás: Olvassa el a következő szöveget, és javítsa ki, ahol hibát talál benne!)

KESIKE: *Megkérdeztem, nem-e késik a vonatom.* – nincs írásbeli hibajavítás

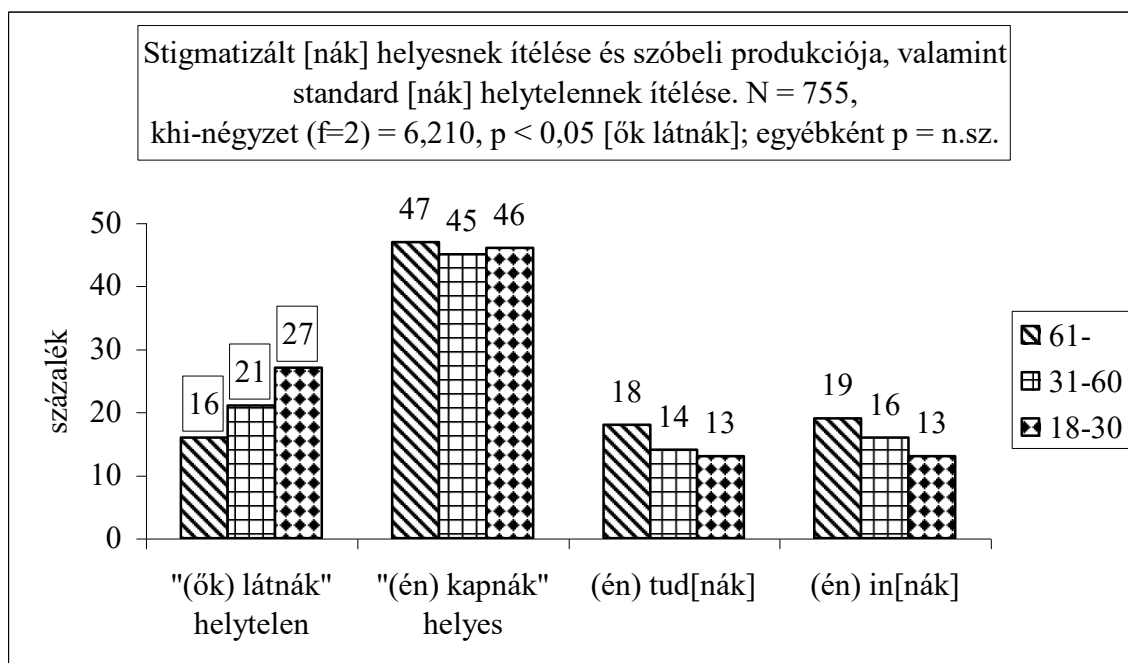
2. ábra: Három ítélet, két szóbeli mondatkiegészítés és egy írásbeli hibajavítás életkori bontásban

Ezek az életkori mintázatok azt valószínűsítik, hogy nincs most zajló változás a nemstandard [bV], *nem-e* és suksükölés megítélésben, a stigmatizált [nák] és sukszükölés használatában, illetve a *nem-e* megítélésben, ahogy azt a hibajavító feladat mutatja.

A látszólagos idő-elemzés azt mutatja, hogy a hiperkorrekciót előhívó standard *Ha látnák, biztosan meg is vennék* mondat megítélésében változás van, nevezetesen az életkor csökkenésével nő a jó mondat helytelennek ítéltése, lásd a 3. ábrát.

3. ábra: Stigmatizált [nák] megítélése és szóbeli produkciója, szemben a standard [nák] megítélésével, életkor szerint

Ítéletek:

Ha látnák, biztosan meg is vennék.

Ha több fizetést kapnák, nem lenne okom szomorkodni.

Szóbeli mondatkiegészítések:

Ha jobb lenne a fizetésem, többet is tud[nák] dolgozni.

Ha melegem lenne, in[nák] egy pohár vizet.

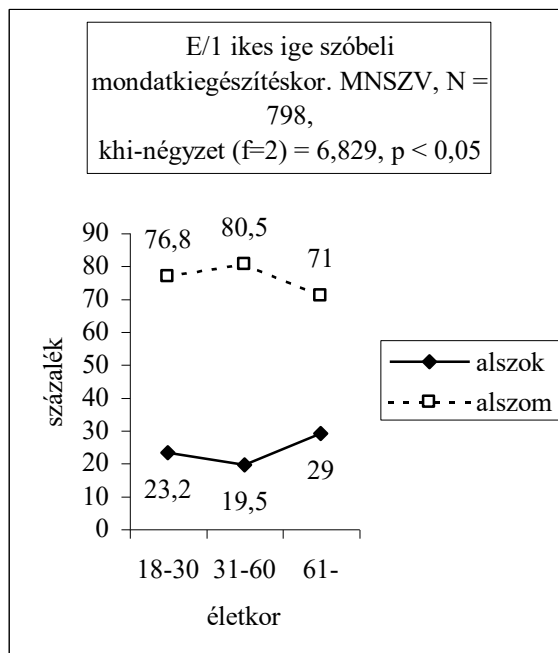
Noha e hiperkorrekciót előhívó mondat megítélése kétségtelenül változást mutat a látszólagos időben, ebből nem következtethetünk a (nV_k) változására, mivel a nemstandard [nák] megítélése és a két szóbeli mondatkiegészítő feladat nem mutat jelentős különbséget fiatalok és idősek között. A standard mondat növekvő elutasítását a "nákolás" egyfajta elkerülési szándéka hozza létre, tehát az ábra az elkerülési szándék fiatalok közti terjedését mutatja. Ugyanakkor ez az ítéletbeli növekvő túlhelyesbítés nem csökkenti a fiatalok között a stigmatizált [nák] helyesnek ítéltését és használatát.

Életkori változások

Életkori változásnak nevezik azt a helyzetet, amikor egy közösség tagjainak beszéd szokásai fokozatosan megváltoznak, amint öregszenek, és ugyanez a változás generációról generációra ismét lejátszódik. Ilyenkor nincs nyelvi változás. Életkori változást mutat például az E/1 ikés rag használata a következő szóbeli mondatkiegészítő feladatban (4. ábra):

alszok
Amikor jön a meleg, én alig éjszakánként. ALSZIK

4. ábra: Életkori változás szóbeli mondatkiegészítésben: *alszo[k]*

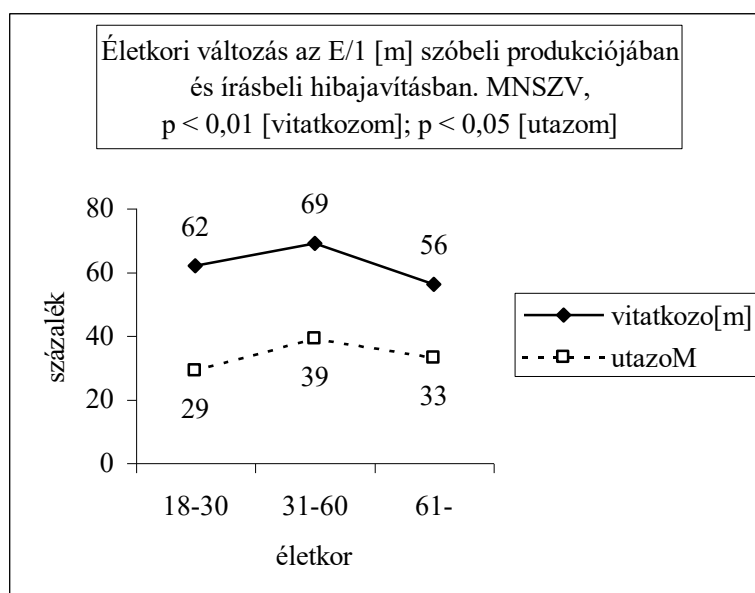
Az ilyen életkori hatást Chambers és Trudgill (1998: 78–79) után V-alakú hatásnak nevezem. A nemsztenderd [alszok] változat használata a fiatalok és idősek között magasabb, mint a középkorúak között (vagyis a 31–60 éveseknek a náluk fiatalabbaknál és idősebeknél kisebb része használta a [k] változatot). Chambers és Trudgill ezt azzal magyarázza, hogy a fiataloknál a legfontosabb nyelvi hatás a kortársak hatása, a munkaerőpiacon aktívakra jobban hatnak a társadalom főáramának értékei, köztük a kodifikált sztenderd nyelvváltozat is, az időseknél viszont csökken a társadalmi igazodás-kényszer és a társas hálózatok is szűkülnek. Chambers és Trudgill szerint a V-alakú hatást mutató változók nem vesznek részt nyelvi változásban.

V-alakú hatást mutatnak más E/1 ikes feladatok is, például a *vitatkozo[m]* szóbeli mondatkiegészítésben és az *utazoM* írásbeli hibajavításban (lásd 5. ábra):

vitatkozom
NY311: Ha kell, akkor én is A főnökkel. VITATKOZIK

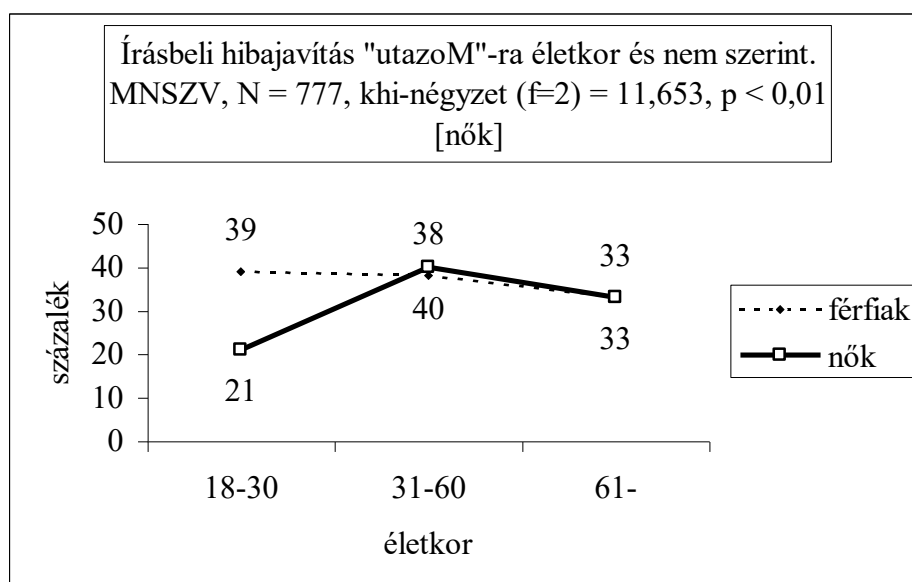
utazom
UTAZ: Mostanába nem szívesen ~~utazok~~ vonattal.

5. ábra: Életkori változás szóbeli mondatkiegészítésben (*vitatkozo[m]*) és írásbeli hibajavításban (*utazoM*)

Az írásbeli hibajavításkor az *utazok*-ot *utazom*-ra javítók országos mintája V-alakú hatást mutat, ez azonban elfedi azt a tényt, hogy a férfiaknál valójában nincs ilyen hatás, csak a nőknél van, amint a 6. ábra ezt megmutatja:

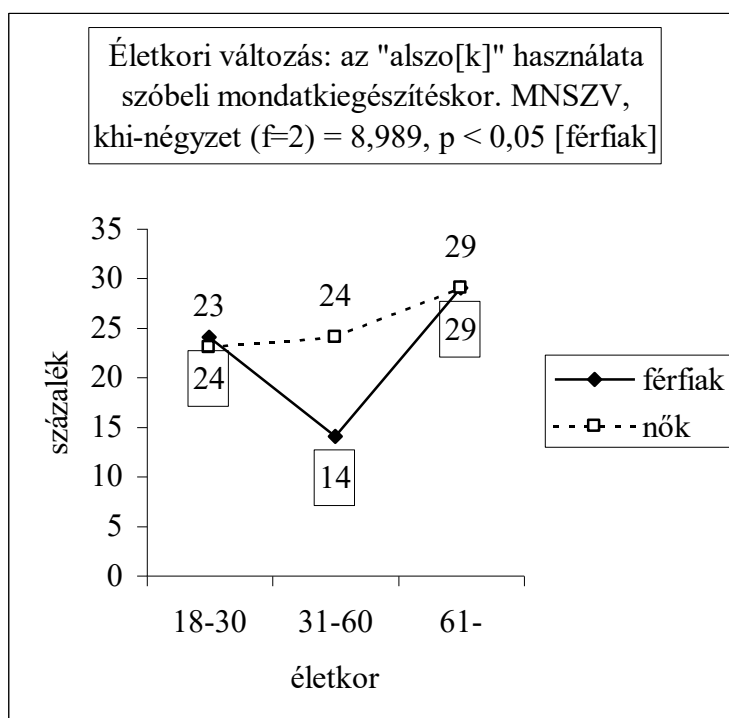
6. ábra: Életkori változás nőknél: írásbeli hibajavítás (*utazoM*)

Úgy látszik azonban, hogy az ikes [m] V-alakú hatása feladatfüggő, mivel az írásbeli hibajavítástól eltérően az egyik szóbeli mondatkiegészítő feladatban nem a nők, hanem a férfiak mutatnak V-hatást (lásd 7. ábra).

7. ábra: Életkori változás férfiaknál: szóbeli mondatkiegészítés (*alszo[k]*)

alszok
 NY310: Amikor jön a meleg, én alig éjszakánként. ALSZIK

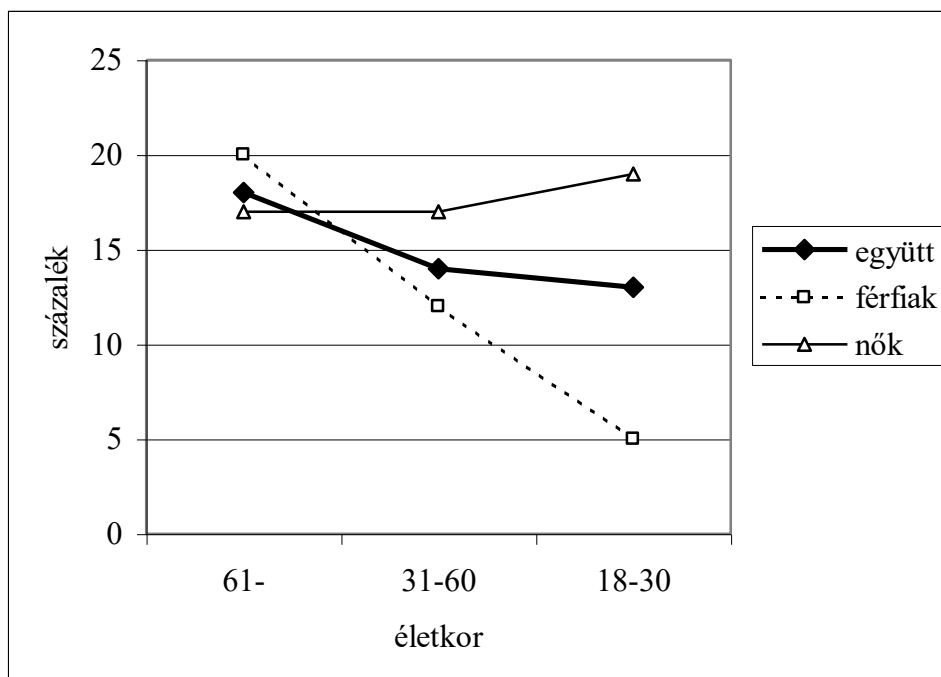

Feltételezem, hogy ezek életkori változások, tehát generációról generációra ismétlődnek, vagyis az (m) stabil változó, a [k] nem terjed az [m] rovására. E feltételezés igazolásához azonban valóságosidő-vizsgálatra van szükség.

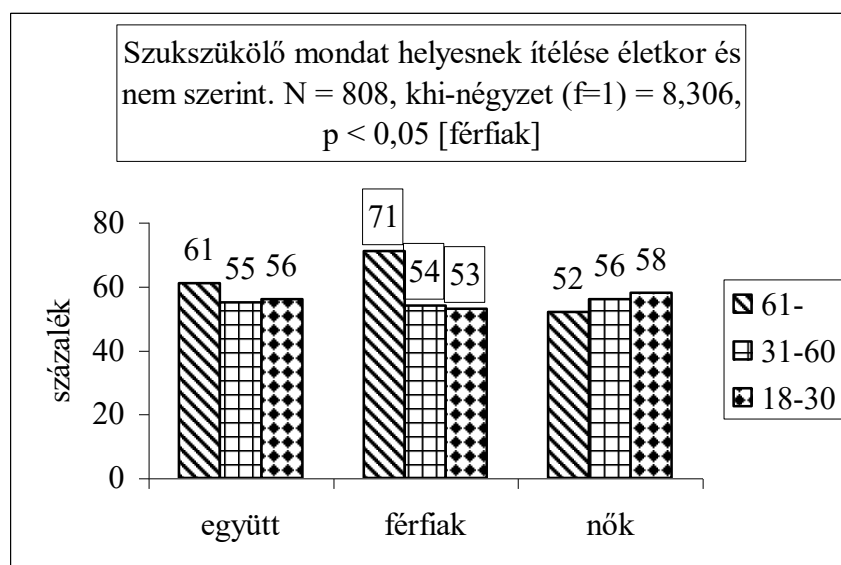
Valószínű változások

Amint az 5. és 6. ábra megmutatta, az összesített életkori adatok elfedhetik más társadalmi változók hatásait, például írásbeli hibajavításban az *utazom*-ra javítók V-hatást mutatnak, de ez elfedi azt a tényt, hogy az országos V-hatás kizárólag a nőknek tulajdonítható, mivel a férfiaknál nincs szignifikáns hatása az életkornak a javításra. A nemenként külön elvégzett látszólagosidő-elemzések a következő jelentős különbségeket tárták föl:

Az (*én*) *innám* (*egy*) elavulása a férfiak ítéleteiben érhető tetten, de a nőkéiben nem (vagyis a nőknél stabilitás van, de a férfiaknál változás), lásd 8. ábra.

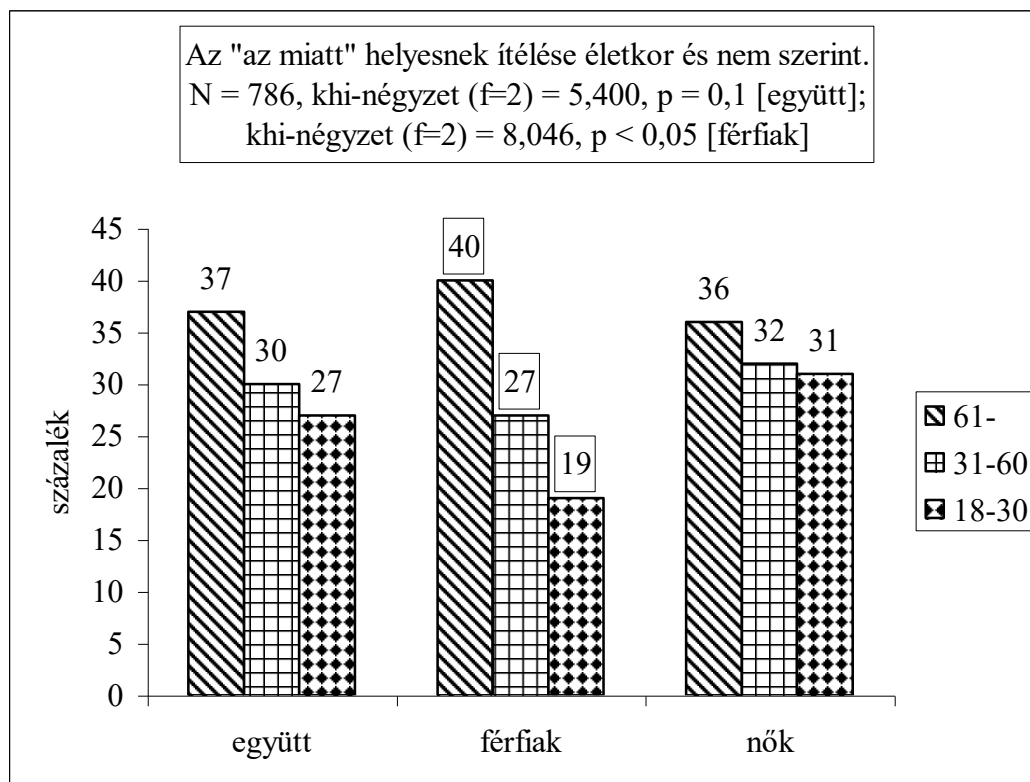
8. ábra: *(Én) innám (egyet) helyesnek ítélese életkor és nem szerint*NY205: *Nem szoktam kávét inni, de most én is innám egyet.* – HELYES

A szukszükölés megítélésében a férfiaknál standardizálódás látszik, de a nőknél nem, lásd a 9. ábrát.

9. ábra: *A Nem szeretem, ha elhalasszák a döntést helyesnek ítélese életkor és nem szerint*

A nemstandard *az miatt* megítélésben a férfiaknál standardizálódás látszik, de a nőknél nem, lásd a 10. ábrát.

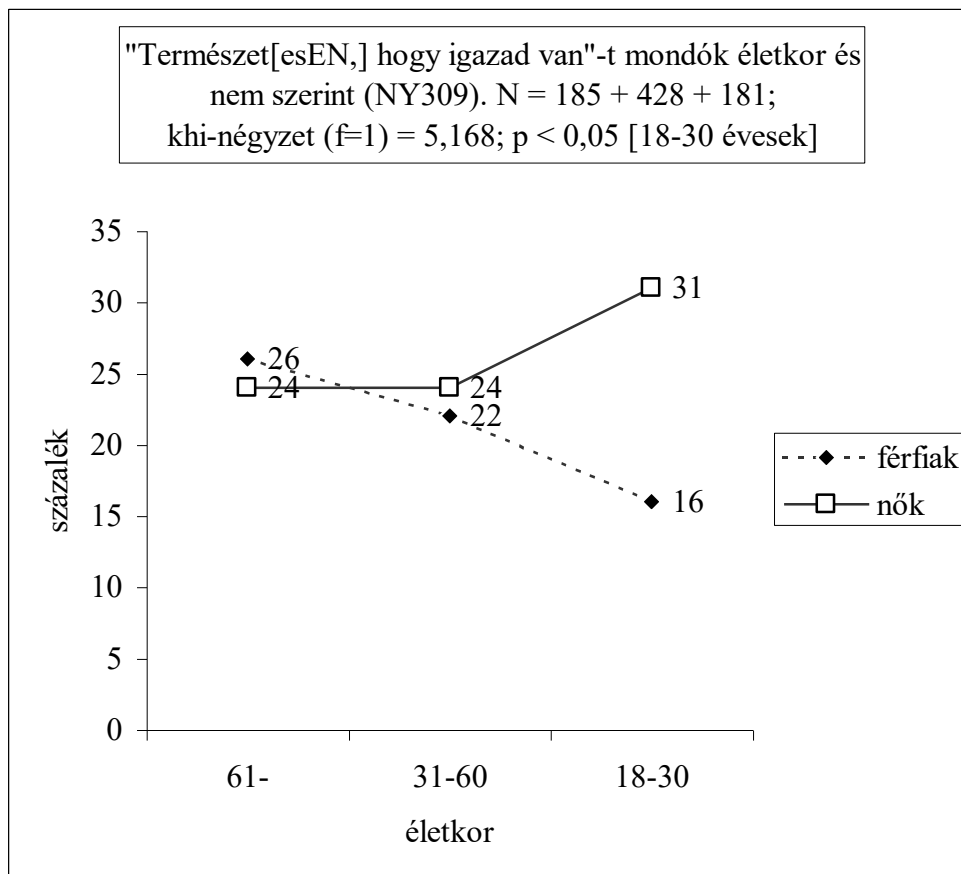
10. ábra: Az erdők az miatt pusztulnak, mert szennyezett a levegő helyesnek ítéltése életkor és nem szerint

Végül a (természetes, hogy X) változót vizsgáló egyik szóbeli mondatkiegészítő feladat azt mutatja, hogy a fiataloknál nemi differenciálódás van kialakulóban. A fiatal nők az azonos korú férfiaknál jelentősen magasabb arányban használták az új szerkezetet, lásd a 11. ábrát.

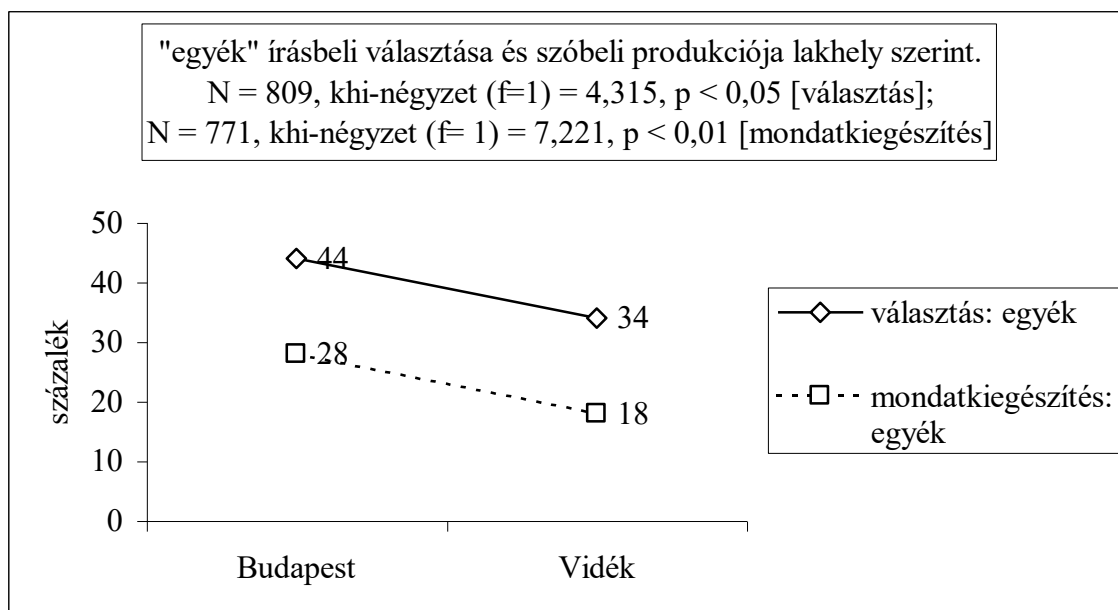
11. ábra: Szóbeli mondatkiegészítésben *természet[esen] hogy*-ot mondók életkor és nem szerint

természetesen
 NY309:, hogy igazad van mindenben. TERMÉSZET

Összefoglalás: a grammatikalitási ítéletek látszólagosidő-elemzése arra engednek következtetni, hogy az E/1 feltételes [nVm] elavulása a férfiaknál zajlik (de a nőknél nem), a szukszükölés tekintetében a férfiaknál standardizálódás látszik (de a nőknél nem), s az *az miatt* megítélésben úgyszintén standardizálódás látszik, de csak a férfiaknál. Egy szóbeli mondatkiegészítő feladat szerint a *természetesen hogy* szerkezet terjedésében a fiatal nők a fiatal férfiak előtt járnak, ők a változás úttörői.

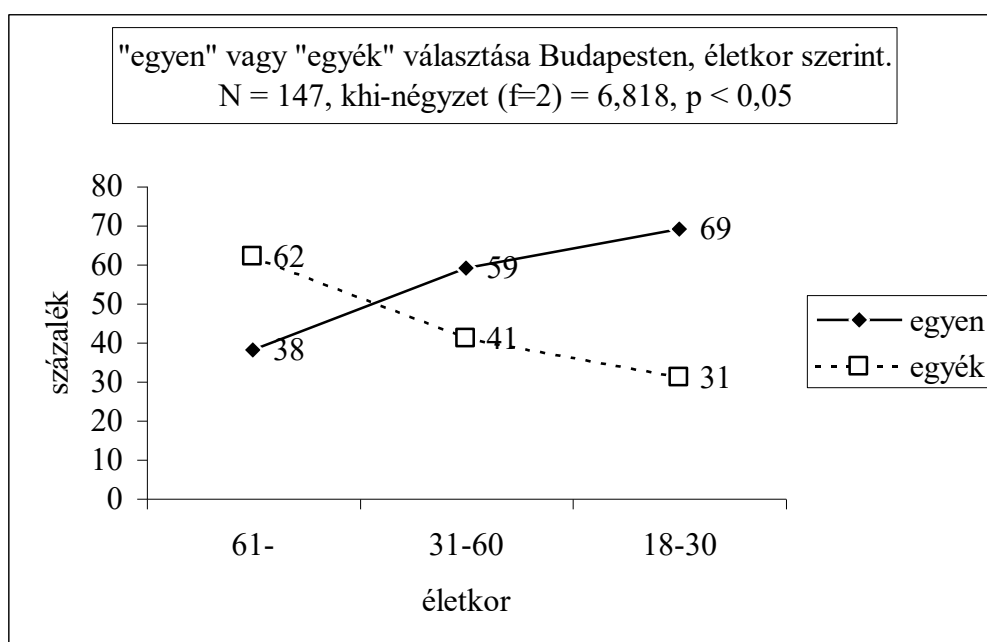
A településtípusonként külön elvégzett látszólagosidő-elemzések azt mutatják, hogy az (ő) *egyék* változat – az írásbeli alternatíva-választás tanúsága szerint – Budapesten kiavulóban van. Ezt az ikés felszólító ragváltozatot a budapestiek a vidékieknél szignifikánsan nagyobb arányban választották s használták is, lásd 12. ábra.

12. ábra: A felszólító E/3 *egyék* írásbeli választása és szóbeli használata lakhely szerint

Az alternatíva-választó feladat lakhely és életkor szerinti elemzése az ikes alak budapesti kiavulását mutatja: ahogy csökken a budapesti alminta tagjainak életkora, úgy csökken az ikes *egyék* választása, illetve nő az iktelen *egyen* választása, lásd a 13. ábrát. A vidéki városokban, nagyközségekben és kis falvakban nincs ilyen életkori megoszlás, tehát ez a változás a fővárosra korlátozódik.

13. ábra: *Egyen* vagy *egyék* választása Budapesten, életkor szerint

EGYEN [Udvarias pincér a professzornének]: Egyen/Egyék egy bélszint, desszertnek pedig almásrétest ajánlhatok.

Befejezésül a megismételhetőség módszertani követelményéről és a valóságosidő-vizsgálatok szükségességéről esik majd szó, megemlítve Végh József (1990) nálunk talán páratlan próbálkozását.

Irodalom

- A TÁRKI V. felvétel dokumentumai. Nézetek, Beszédszokások, Család – ISSP 1988. Budapest: A Társadalomkutatási Informatikai Társulás 6. sz. kiadványa, 1988. október.
- Babbie, Earl. 1998. *A társadalomtudományi kutatás gyakorlata*. Budapest: Balassi Kiadó.
- Bezczky Gábor. 1996. Bábeli nyelvészet (Ronald Wardhaugh: Szociolingvisztika). *BUKSZ* 8: 436–444.
- Chambers, J. K. 1995. *Sociolinguistic Theory: Linguistic Variation and Its Social Significance*. Oxford: Blackwell.
- 2002. Patterns of Variation including Change. In: J. K. Chambers, Peter Trudgill, and Natalie Schilling-Estes, eds., *The Handbook of Language Variation and Change*, 349–372. Oxford: Blackwell.
- Chambers, J. K. – Peter Trudgill. 1998. *Dialectology*. Second edition. Cambridge: Cambridge University Press.
- Fónagy Iván. 1966. Api, figyelj ide!?. *Magyar Nyelvőr* 90: 121–137.
- Gósy Mária. 2000. Állandóság és változás a beszédben. *Magyar Nyelv* 96: 1–14.
- Herman József. 2000. Nyelvi tudat, nyelvi változás, nyelvi politika. *Magyar Tudomány* 2000/4: 385–396.
- Imre Samu. 1971. *A mai magyar nyelvjárások rendszere*. Budapest: Akadémiai Kiadó.
- Kiss Jenő. 1990. *A mihályi nyelvjárás változásai 1889 és 1989 között*. (MNYTK. 190.) Budapest: Magyar Nyelvtudományi Társaság.
- 2001. A nyelvi változások tudatosságának kérdéséhez. In: Andor József – Szűcs Tibor – Terts István, szerk., *Színes eszmék nem alszanak... Szépe György 70. születésnapjára*, I: 660–664. Pécs: Lingua Franca Csoport.
- Kontra Miklós. 1994. Milyen hatása van a mai magyar nyelvművelésnek? *Magyar Nyelv* 90: 333–345.
- Kontra Miklós, szerk. 2002. *Nyelv és társadalom a rendszerváltás kori Magyarországon*. Budapest: Osiris Kiadó. (megjelenés alatt)
- Labov, William. 1994. *Principles of Linguistic Change. Volume 1: Internal Factors*. Oxford: Blackwell.
- 2001. *Principles of Linguistic Change. Volume 2: Social Factors*. Oxford: Blackwell.
- Lanstyák István és Szabómihály Gizella. 1997. *Magyar nyelvhasznált – iskola – kétnyelvűség*. Pozsony: Kalligram Könyvkiadó.
- Ruzsiczky Éva. 1996/1997. Néhány észrevétel a szókészletünkben végbemenő változásokat illetően. In: Bánki Judit, szerk., *Emlékkönyv B. Lőrinczy Éva hetvenedik születésnapjára*, 151–155. Budapest: A Magyar Tudományos Akadémia Nyelvtudományi Intézete.
- Sándor Klára. 2001. A nyelv “gyenge pontjai”. In: Károly László és Kincses Nagy Éva, szerk., *Néptörténet – nyelvtörténet: A 70 éves Róna-Tas András köszöntése*, 119–135. Szeged:
- Sándor Klára, szerk. 1998. *Nyelvi változó – nyelvi változás*. Szeged: JGYF Kiadó.

- Trudgill, Peter. 1997. *Bevezetés a nyelv és társadalom tanulmányozásába*. Fordította és az utószót írta Sándor Klára. Szeged: JGYTF Kiadó.
- Végh József. 1990. Az őrségi nyelvjárás mai képe (a nyelvi változásokról). In: Balogh Lajos és Kontra Miklós, szerk., *Élőnyelvi tanulmányok*, 113–120. Budapest: A Magyar Tudományos Akadémia Nyelvtudományi Intézete.
- Weinreich, Uriel; William Labov; and Marvin Herzog. 1968. Empirical foundations for a theory of language change. In: Lehmann, Winfred P. and Yakov Malkiel, eds., *Directions for Historical Linguistics: A Symposium*, 95–188. Austin: University of Texas Press.